

ВІДГУК
офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора
Будник Олени Богданівни
на дисертацію Березюк Юлії Валеріївни
«Підготовка майбутнього вчителя іноземної мови до використання в
початковій школі підручників зарубіжних видань»,
подану до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата
педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика
професійної освіти. Галузь знань: Освіта/Педагогіка

Актуальність проблеми. В умовах реформування системи освіти України актуалізується проблема підготовки й перепідготовки вчительських кадрів відповідно до нових суспільних вимог. У Концепції Нової української школи серед десяти ключових компетентностей визначено «спілкування іноземними мовами», що передбачає «уміння належно розуміти висловлене іноземною мовою, усно і письмово висловлювати і тлумачити поняття, думки, почуття, факти та погляди (через слухання, говоріння, читання і письмо) у широкому діапазоні соціальних і культурних контекстів», «уміння посередницької діяльності та міжкультурного спілкування». Значна увага приділена питанням формування полікультурної грамотності, «підтримки соціокультурного різноманіття», «поваги до розмаїття культурного вираження інших».

Отож, особливо актуальною є підготовка майбутнього вчителя іноземної мови до використання інноваційних освітніх методик, технологій і засобів навчання в початковій школі, зокрема підручників зарубіжних видань. Власне, цій проблемі присвячена дисертаційна робота Ю. В. Березюк, в якій не лише з погляду виключно науково-теоретичних пошуків, а й практичних можливостей застосування комплексу освітніх ресурсів, запропоновано конкретний змістово-методичний інструментарій, зокрема зміст, форми, методи, засоби щодо вдосконалення освітнього процесу для підвищення рівня професійної готовності майбутнього вчителя іноземної мови до використання підручників зарубіжних видань у роботі із здобувачами початкової освіти.

Найбільш істотні наукові результати роботи.

1. Науковий апарат дослідження Ю. В. Березюк відповідає вимогам, що пред'являються до кандидатських дисертацій. Авторка чітко визначила

методологію дослідження, що позитивно позначилося на здійсненні наукового пошуку, обґрунтуванні основних положень дисертаційної праці в цілому.

Дисертанткою на високому науковому рівні здійснено *аналіз сутності і змісту базових понять дослідження*: «професійна компетентність майбутнього вчителя ІМ» (с. 40), «підручник» (с. 58), «підручник з ІМ для ПШ» (с. 66-67), «структура підручника з ІМ для ПШ» (с. 69), «підручник з ІМ зарубіжних видань у ПШ» (с. 73), «готовність майбутнього вчителя ІМ» (с. 76), «педагогічні умови підготовки майбутніх учителів ІМ до використання підручників зарубіжних видань у ПШ» (с. 100), «модель підготовки майбутнього вчителя ІМ до використання підручників зарубіжних видань у ПШ» (с. 117) та ін.

Так, основне поняття дослідження, яким є «готовність майбутнього вчителя іноземної мови до використання підручників зарубіжних видань у початковій школі» автором тлумачиться як «цілісне, складне, системне соціально-педагогічне утворення, яке містить систему професійно-педагогічних знань, умінь, навичок і комплекс індивідуально-психологічних якостей особистості, які забезпечують здатність упроваджувати в освітній процес початкової школи зазначені підручники з метою підвищення її ефективності на основі єдності та взаємодії трьох складових (когнітивної, праксеологічної та аксіологічної)» (с. 234).

Варто констатувати загальну збалансованість наукового апарату, який окреслює логіку наукового дослідження. Об'єкт і предмет дослідження подано у межах визначеної спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Вони адекватно представлені у змісті дисертації. Мета, відповідно до предмета та об'єкта дослідження, передбачає змістове наповнення та його інструментальне вирішення. Позиції, подані у науковій новизні, мають вагоме значення для сучасної педагогічної науки, несуть теоретичну цінність, а також відображають авторське бачення вирішення проблеми.

2. На належному рівні вивчено стан розвитку проблеми дослідження в педагогічній теорії та практиці. З цією метою Ю. В. Березюк використала достатню кількість вітчизняних і зарубіжних психолого-педагогічних джерел з окресленої теми.

Достатньо повно представлено характеристику виокремлених трьох групи *педагогічних умов* (соціально-професійні, організаційно-педагогічні та

методично орієнтовані), реалізація яких спрямована на забезпечення ефективної підготовки майбутніх учителів іноземної мови до використання підручників зарубіжних видань у початковій школі.

Визначено *принципи* підготовки майбутніх учителів ІМ до використання підручників у ПШ: гуманістична спрямованість професійної підготовки; професійно-мотиваційне забезпечення освітнього процесу; полікультурність; дидактична культуровідповідність; функціональне використання знань, умінь, навичок загальнокультурної компетентності; зв'язок навчальної теорії з практикою; урахування вікових та індивідуальних особливостей при ранньому навчанні ІМ; інтегративність освітнього процесу ПШ.

3. Теоретично обґрунтовано *авторську модель*, що характеризується цілісністю, динамічністю, системністю та складається з чотирьох структурних блоків: методологічно-цільового, змістово-методичного, організаційно-процесуального та оцінно-результативного (с. 135).

У роботі чітко визначено критерії (мотиваційно-орієнтувальний, пізнавально-культурологічний, операційно-розвивальний, діагностико-результативний), показники та рівні готовності майбутніх учителів іноземної мови до використання підручників зарубіжних видань у початковій школі (інтуїтивно-репродуктивний, конструктивно-коригувальний, креативно-творчий).

4. До переваг роботи Юлії Валеріївни можна віднести її *безсумнівне практичне значення*, яке полягає у розробленні та поетапному впровадженні в освітній процес закладів вищої освіти запропонованої моделі підготовки майбутніх учителів іноземної мови до використання підручників зарубіжних видань у початковій школі шляхом збагачення змісту психолого-педагогічних дисциплін («Психологія», «Педагогіка»), фахових дисциплін («Іноземна мова», «Методика викладання іноземної мови»), а також спецкурсу «Підготовка майбутнього вчителя іноземної мови до використання в початковій школі підручників зарубіжних видань» (теоретично-підготовчий етап). Це істотно підвищило рівень професійно-педагогічної готовності студентів у визначеному аспекті, зокрема сприяло стимулюванню їх зацікавлення, мотивації до створення власних мовних резервних вправ і завдань з урахуванням індивідуальних особливостей молодшого школяра, його лінгвістичних здібностей тощо.

Значна увага в роботі була приділена формуванню в майбутніх учителів професійних умінь (організаційних, комунікативних, дослідницьких), необхідних для проектування власних дидактичних матеріалів до уроку, що передбачало поєднання завдань, текстів, вправ, матеріалів у логічній послідовності та забезпечувало постійний методичний пошук, здатність коригувати його результати за допомогою інтерактивних методів (діяльнісно-тренувальний етап). Відповідно на аналітико-творчому етапі увага акцентувалася на їхній здатності реалізовувати дидактичний потенціал навчальних матеріалів, що дало змогу забезпечити підвищення мотивації освітньої діяльності учнів та розвиток творчого мислення майбутніх педагогів, формування їхніх індивідуальних дослідницьких інтересів у процесі навчання/викладання англійської мови в початковій школі, розвиток професійної рефлексії, стимулювання до самовдосконалення та самореалізації в педагогічній діяльності.

Креативність автора виявилась у використанні інноваційних освітніх методів і форм у підготовці майбутніх фахівців іноземної мови до використання в початковій школі підручників зарубіжних видань: лекції-візуалізації, взаємонавчання, майстер-класи, дискусії із запрошенням фахівців, імітаційно-моделюючі ігри, онлайн тренінги та ін.

5. Праця носить експериментальний характер. Автором на самодостатньому рівні викладено зміст організації й проведення експерименту. Варто відзначити високу дослідницьку культуру дисертантки, виявлену в процесі проведення експерименту, логіка якого, вірогідність і коректність інтерпретації результатів заслуговують позитивної оцінки. Результати педагогічного експерименту дозволили констатувати позитивну динаміку реалізації дослідних цілей. Ю. В. Березюк вдало представлено відповідне навчально-методичне забезпечення, що уможливило ефективну реалізацію визначених педагогічних умов: формування соціально-позитивної мотивації до використання підручників зарубіжних видань, упровадження порівняльно-інтегративного підходу при організації роботи з підручниками зарубіжних і вітчизняних видань у початковій школі, збагачення змісту навчального матеріалу підручника з іноземної мови зарубіжного видання для початкової школи у контексті здійснюваної комунікативно-пізнавальної діяльності та апробування інтерактивних технологій.

Вражає масштабами, продуманістю, теоретичною обґрунтованістю методика педагогічного експерименту. Йдеться також і про діагностичний

інструментарій дослідження, представлений у додатках, який має незаперечне практичне значення. Юлія Валеріївна використала сучасні методи і методики дослідження, що робить результати виконаної роботи дійсно науковими, валідними.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

1. У дисертації доцільно було б представити методологічні засади дослідження. У контексті окресленої проблеми, приміром, особливо важливими є *педагогічна герменевтика* як мистецтво тлумачення тексту і його розуміння, доступність викладу (передусім, це стосується оновлення змісту освіти); *педагогічна феноменологія* (кожен підручник – це феномен, який спрямований на формування внутрішнього світу дитини, її відчуттів, сприймання, інтелектуальних почуттів, комунікативних умінь, позитивних мотивів навчання, стимулювання пізнавальних інтересів тощо); *педагогічний прагматизм* (аналіз підручника не на рівні абстрагування понять, а з погляду його зорієнтованості на активну діяльність учня, практичне засвоєння мови, наявність у ньому завдань на формування загально дидактичних і спеціальних умінь і навичок тощо, адже уроки іноземної мови є передусім практико зорієнтованими) та ін.
2. У теоретичній частині роботи, на нашу думку, багато описовості, цитування праць учених, недостатньо критичного аналізу приведених автором досліджень.
3. У третьому розділі достатньо широко представлено результати експериментальної роботи. Вважаємо, що окремі таблиці: 3.4 (с. 208), 3.5 (с. 112), 3.6 (с. 215) та 3.7 (с. 220), в яких висвітлено результати педагогічної діагностики оцінювання рівнів готовності майбутніх учителів іноземних мов до використання підручників зарубіжних видань у початковій школі на різних етапах формувального експерименту, варто було б перенести в додатки, адже вони досить об'ємні, а представлені в них показники за кожним критерієм цих етапів також подано в тексті у вигляді рисунків.
4. Вважаємо, що дисертаційну роботу значно підсилив би аналіз не лише підручників з іноземної мови зарубіжних видань, а й додаткових методичних компонентів навчально-методичного комплексу: книга з фотокопіювальними матеріалами, інтерактивні онлайн додатки, диски для роботи на інтерактивній дошці, флеш-картки, навчальні ігри та ін., що

частково подано в таблиці 3.3 (сс. 190-196). Адже в європейській освітній практиці, підручник і зошит уже не є основним засобом навчання: поява інтерактивних технологій, тотальної комп'ютеризації істотно розширили для педагогів варіанти вибору педагогічних засобів.

5. Для стимулювання професійних зацікавлень майбутніх педагогів початкової освіти у перспективі доцільним є створення сайту супроводу у розвитку їхньої готовності до використання в початковій школі підручників зарубіжних видань, де були б зібрані дидактичні матеріали, короткі відео уроків іноземної мови, презентаційні матеріали, навчальні ігри онлайн, інноваційні методики та рекомендації з їх практичного використання в освітньому процесі початкової школи.
6. У подальших наукових дослідженнях доцільно було б простежити рівень готовності молодих учителів іноземної мови до використання підручників зарубіжних видань в період їх адаптації до професійної діяльності в Новій українській школі, передусім на предмет практичного застосування ними запропонованих у дослідженні методичних положень.

Висловлені зауваження і побажання мають рекомендаційний характер і не знижують загальної високої оцінки роботи. Як засвідчує зміст дисертації, поставлені завдання у процесі дослідження були виконані, а його результати широко представлені у відповідних розділах. Робота написана на високому науковому рівні, відчувається логічний перехід від однієї частини матеріалу до іншої; вдало сформульовані висновки до розділів і загальні висновки, що дає підстави сприймати її як системне й завершене дослідження.

Джерельна база дослідження. У дисертації використано 340 джерел, з них – 38 іноземними мовами, що є позитивним аспектом виконаної праці.

Структура дисертації виправдана логікою дослідження і послідовно розкриває основні завдання наукового пошуку автора.

Зміст автореферату відображає основні положення дисертаційної роботи. У дисертації зроблено відповідні узагальнення й висновки, подано змістовні додатки, які можуть бути використані у підготовці майбутніх учителів початкової школи, а також у системі післядипломної педагогічної освіти та професійно-педагогічному самовдосконаленні.

Повнота викладання результатів в опублікованих працях. Незаперечним позитивним аспектом є достатньо широке представлення результатів дисертації – 33 наукові публікації, з яких: 8 статей у провідних

наукових фахових виданнях України. 2 – у закордонних періодичних фахових наукових виданнях, 2 підручли в колективних монографіях, 19 публікацій у збірниках матеріалів конференцій і наукових праць, 1 збірник праць за загальною редакцією здобувача наукового ступеня, 1 методичні рекомендації.

Така кількість публікацій з теми науково-педагогічного дослідження є свідченням того, що воно здійснювалося упродовж 2010-2018 років і відповідно пройшло належну апробацію на різних етапах наукового пошуку. Опубліковані праці достатньо повно висвітлюють отримані автором результати.

Загальний висновок.

Дисертація «Підготовка майбутнього вчителя іноземної мови до використання в початковій школі підручників зарубіжних видань» є самостійним, новаторським дослідженням, відповідає п. п. 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2015 р. № 567, вимогам спеціальності 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти, а її автор – Березюк Юлія Валеріївна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук (доктора філософії).

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки початкової освіти
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»

О. Б. Будник

15 лютого 2019 р.

ПІДПИС О. Б. Будник ЗАВІДІЮ
15 02

